

10. OKTOOBER

1924

III AASTAKÄIK

Ed. Kana.

Laulu mõju.

OMA NURK.

Isamaa on mehe ülim mõte.

Vabaks on saanud kaua kannatanud Eesti; Kalevi-
poja vaim on lõhkunud küt-
kestavad ahelad.

(A. Weizenbergi „Kalevipoeg“.)

„Isamaa on mehe ülim mõte, vabadus ta armsam igatsus“; ... kellele oleksid võõrad need lauliku sõnad?

Oma kodumaale pühendame jõu, oma tervise, nooruse, tahtejõu; see olgu kõikide ja eriti noorte juhtsõnaks. Meie kodumaa, olles alles noorusaastates, sadade aastate kammitsas olemise järele, pole jõudnud luua endale küllalt kindlat aluspõhja.

Millise vahusega võitlesid aastasadade eest eestlased rüütlite ülivõimu vastu, on igale selge.

Jälgigem isade eeskuju isamaa-armastuses!

Kallilt ostetud priius ei saa kunagi hääbuma! ...

Meie noored, kellele määratud tulevik, seisame ees igale sortsiväele.

Ja seni — kui pole langenud viimane eestlane kodumaad kaitstes, seni jääb ka võitmatuks eestlaste maa. Üles, noorusest särava tuleviku poole on sihitud me' aated — me' tuleviku teed! ...

„Eesti muld ja Eesti süda, kes teid jõuaks lahuta!“ (L. Koidula).

Olgu püha me' rahva suurvaimude austus, kostku vääriline kaja meile nende tegudest! ...

Kerge olgu muld meie vabaduseloojatel kangelastel! ... Oma rahva paremate poegade elutööst õpime tundma ja vääriliselt hindama oma kodumaad. Nende eeskuju äratagu meis tegusid! ... Vikerkaarlased! tulevik teiega.

Vikerkaarlane Anno Vootele.

Elagu Eesti rahvas.

*Elagu rahvas, kes vahvas ja vaga!
Selle töödel on tõsidus taga,
Kes on julge ja kindel kui kalju,
Vale ja kurjuse vastu valju.*

*Oled eestlane vahvas ja vaga,
Julged Jumalalt õnnistust oota,
Kotka tiibadelt varju loota? —
Eestlane, ole vahvas ja vaga!*

*Usu, süda, ja looda sa aga:
Kaugel õitsmas näen isamaa pinda —
Muru matab küll siis ju mu rinda. —
Elagu Eesti, kes vahvas ja vaga!*

Ed. Bruhlin.

Kaanepilt.

Tänane kaanepilt väärrib lugejate tähelepanu eriti oma puht-eestipärase stiili poolest. Aine on võetud meie rahva minevikust, kus rahvalaulik kandlel helistas oma kuldseid laule ja rahvas seisis ja kuulatas. „Kui mina hakkain laulemaie, laulemaie, las-kemaie“ ...

Seisavad küllaltidrukud ja kuulatavad. Üks istub sügavas andumuses, laulik on ta hinges helisema pannud kõik kaunimad tundmused, armsamad unistused. Teine nagu seisatab täis imestust, üllatatuna laulu vägevusest, mis samuti haarab ta kaaslast, kes nagu küsides vaatab sõbrannat, selle vaimustatud ülevust, laul temas nagu paneb kõlama kõike, mis on kangelaslik, suurmeelne, tahaks minna ja teha midagi suurt ja kaunist. Kuid neljandat kuulajat on laulik nagu tabanud südamesse. Sääli on midagi olnud varjul võõra silma eest, mingi kuri nõu või hirmus tegu, armukadedus, valu, — laulik on tabanud, on salvanud ta otse südamesse, — sügavalt, unustamatult.

Pildi looja on noor Eesti kunstnik Ed. Kana, kes oma kunstihariduse sai Eesti riigi kunsttööstuskoolis, kust teda selle lõpetamisel läinud aastal ta anderiikkuse tõttu saadeti Ungarisse, Budapesti kunstikooli edasiõppimiseks. Eduka töötamise järele tuli Eduard Kana kodumaale tagasi, kus ta eriti Eesti rahvusliku kunsti väljendamises otsib uusi teid Eesti rahvusliku kultuuri tõstmiseks. Tema tugevam külg on stiliseerimine, ta töödes on värsket jõuküllust ja ilmekust.

Meie lugejad võivad veel edaspidi leida Ed. Kana töid „Vikerkaares“, kelle kaas-tööliseks ta on.

Vaadake tänases numbris sama kunstniku vinjetti „Püha leek“, mis Anna Haava „Laanemäe Manni lapsepõlvest“ algusvinjetiks ja edasi teist, kus pühast leegist sünnib laulik, kunsti muus, tulihing. Samuti on Anna Haava laulude illustatsioonid Eduard Kana joonistatud.

Kirjakast.

L. Nirk. — Pildid jäävad tarvitamata. Harjutage edasi ja saatke pärastpoole jälle midagi.

Rua-Roa. — „Viimane Kutshumov“ ei ilmu.

Anno Vootele. — Seekord on teie laulud „Sügis“ ja „Torm“ nõrgad. Peate rohkem hoolt pühendamata värsitehnikale, nii holperdi-polperdi see ei lähe.

VIKERKAAR

Nr. 41.

Vastutav toimetaja: Ernst Raudsepp.

Tegev toimetaja: J. Neggo-Vössokotsky.

Väljaandja: Tallinna Eesti Kirjastus-Ühisus.

1924.

Toimetus ja talitus: Tallinn, Pikk tän. 2 (Päevaleht). Kõnetr. 17-96. Toimetuse kõnetunnid teisipäeviti ja reedeti kella 1—2.

Tellimisi võtavad vastu kõik postkontorid ja „Päevalehe“ tellimiste vastuvõtjad.

Tellimishind: kuus postiga 60 mk., veerandaastas 180 mk., poolaastas 360 mk., aastas 720 mk.

Maise mu elu ääre pääl.

Anna Haava.

Istun nüüd õige, ma inime,
Möödund mu elu ääre pääle,
Naeran ja nutan siin südamest
Möödund mu rõõmu ja kurvastust,
Kõike mu elu rumalust.

— — — — —
Mis ma küll nutan?
Või mis ma naeran?
Mina pisike kübeke
Jumala otsatus looduses,
Ilmatu väike ma sädeke
Jumala ilmatuis õhkustes —

Mis ma küll nutan?
Või mis ma naeran?
Kuhu küll kostub mu nutt või naer?
Kaon ma muutudes kuhu maailma,
Kuhu ilmotsatuse hõlma?
Mina pisike kübeke,
Ilmatu väikene sädeke
Jumala ilmatuis õhkustes.

Siiski küll nutan —
Siiski küll naeran —
Maise mu elu ääre pääl
— Valla ehk igavik-värv ju eel —
Siiski ma nutan kui jumalist nuttu!
Siiski ma naeran kui jumalist naeru!
Sest et ma pisike kübeke
Jumala otsatus looduses
Põlen veel! leegin kui tuhandes tules!
Tuhatvõrd mõõnavas igatsus'-suures,
Maises veel lootustes, kannatustes,
Maises veel õnnes ja õnduses*,
Maises veel südame armastuses —
Kõiges mu elu rumaluses!
Mina Jumala sädeke
Jumala ilmatuis õhkustes.

24. III.-24.

* õndus — õnnetus.

LAANEMÄE MANNI LAPSEPÖLVEST.

(Katkend pikemast tõöst.)

A. Haava.

See oli ühel laubasel päeval pääle mihkli, kui Mann Laanemäele tuli. Kuid ega tal tulles veel Manni-nime või üldse mõnd nime polnudki, nimi pandi alles pärast, ristmisel, ja hüüti teda esiotsa ainult maimuks ja lapseks ja tütuks.

Ja ega teda sel laubasel päeval õieti veel ei oodatudki; sest taretaga aias võeti viimseid kartuleid, ja perenaine ise oli ka abis võtmas, et saaks tööga aegsast valmis ja õhtule.

Aga pääleõunat perenaine enam aida ei tulnud, sest pääleõunat, enne päikeseveeru tuli Mann, s. t. väike külaline, kes saatusest oli Manniks määratud siin-maailmas.

„Niisugune tüdruk!“ ütles Annuse-Märdi Ann, neitsik kartulias, kui temast kuulis, „tuleb laubasel päeval; lasknud orneti kartulid enne ära lõpetada! tulnud homme!“

Sest Ann oli valgi töö-nime.

Aga väike tüdruk Laanemäe tagakambri oli selle maailma elu ja oluga esiotsa küll õige väga rahul: vanaema oli ta ilusti ehtesse pannud ja

istus temaga nüüd akna all, ja alknast sisse, säält üle-jõe, eemalt sinava laane ladvult vaatas päike, vaatas selges hiilguses Laanemäe madala kambri, kullatas oma hiilgega kambri pruunitanud, pooltahutud seinu, ümbri oma valgusega vanaema ja tema süles maimukest, ning kroonis emal, kes ka säält oli, ta raskeid tumejuukseid hõljuva kiirtepärgjaga, suudles ta käsi...

Ja nii ei ole imestada midagi, kui maimu vanaema süles keset seda valgust ja hiilget korruga pääd tõstis, päikesele vastu vaatas ja — naeratas!

Aga vanaema, kes seda nägi, heitis püha ristitähje üle lapse — kaalus siis mõttes oma tarka pääd ja kuulutas: „Sohvi, mu tütar,“ kõneles ta, „õnnis laps, kes sulle täna tuli! tuli vastu laupäeva õhtut, kus kõik argipäeva töö lõpeb — ja tõstab pääd ja naeratab päikesele vastu...“ Ning veel teistest märkidest võttis vanaema põhjust, ennustada oma lapselapsele tulevikku.

Maimukese ema aga seda kuuldes mõlgutas vaikides oma meeles nagu muremõtet, kartis, et vast surm võiks tulla ja ära kutsuda lapse, kes juba nii vara tõstab pääd ja naeratab...

Videvikus tuli Viuu väljast jooksmast ära sisse, ja siis näidati talle väikest võsu. Kikivarbil, isa käekõrval, tuli ta talnalkambri, sest ta oli ju pool-viiet aastat või natuke rohkemgi (ja sellepärast juba mõistja tüdruk.

„Tule nüüd, tule, Viukene, sõsot vaatama.“ ütles veski-õde*), „nüüd on sul kellega mängi, ja suvel hakkate kahekesi hanikarjas käima ja aitate emal talitada.“

Viiu astus argsel sammul, poolimestades, poolõnnelikult lähemale, tahtis nagu midagi ütelda... astus veel õige lähemale, puudutas tasahellu väikese sõrmeotsakesega sõsu tillukest kätt, mis suu alla rusikasse oli tõmmatud.

Ja siis seisis ta poolhäbelikult ja peaaegu nagu natuke kaheldes... pani sõrme suhu ja mõtles—: mõtles oma meeles ja rõõmusteles küll, et tal nüüd niisugune väike sõsu on... aga see sõsu oli ometi väga väike ja rumal laps veel ja ei mõistnud veel kõnelda ega käia ega kedagi — ja missugune väga väike ja punane ja kõrtsus nägu tal oli —

Aga teised, suured-inimesed muud kui kiitsid maimu tublikks ja tragiks tüdrukuks, ja et ta juba naernudki ja pääd tõstnud, iseäranis külatädi kiitis maimut imeilusaks, ehk ta oma südames — nagu ikka kõik emad — seda küll väga ei uskunud, vaid oma tüüt mõtles. Aga Viuult igatahes võttis kõik see kiitus kahtluse ja ta oleks tahtnud seda väikest last helu-hellu sülle võtta.

Maimu ise aga tõstis korraga vasturavaldust: „Eei! eei! eei!“ tänitas ta suure pilka loo. Ja ei tea tänagi, mis ja kellele tal siis ütlemist oli: kas Viuule, kes mõtles nii, või jälle suurtele-inimestele, kes kiitsid nii.

Ilus, päikesepaisteline oli küll olnud maimu tulles, aga juba paar päeva pärast seda lendas suur haniparv oma tuttavale kaeblikul kisal otse Laanemäe tare kohalt üle, edasi lõunapoole, ja:

Haned lähvad — halvad ilmad!

Kured lähvad — kurjad ilmad!

Luiged lähvad — lummi tuleb!

laulis ema tasakesti maimule.

Ja nii oligi: hanedega ühes kadusid lõunasse pääle-mihkliagsed viimased iluilmad, ja rehealuse otsast, säält, kust õhtuti Põhjavanker taevalt vaatas, hakkasid puhuma vinged tuuled. Ja siis pööris tuul vankrist veidi vasemale — raju kaarde, sadude ja räitsa kaarde; ja ühel hommikul jäi Laanemäe kari üsna lauta, ning suure rutuga koristati talvekuulutava ilma eest veel viimased suveviljad: kapsad-kaalid ja muud pudupadu peenrahit; ja ka maimu hääl Laanemäe tagakambri asetati ahjutaha nurka, soemale.

Soe küll oli see reheahjutagune nurk, pikkk, kitsas sopp, kambriile lisaks antud, veel enam kui soe, kui ahe tares partel alles toores oli ja äi siis kõvasti küttis, suured kannud ahju ajas.

Aga hoolimata soojast ja kõigest jäi maimu ühel päeval haigeks, kordkorralt haigemaks ja oli paari päeva pärast nii haige, et enam silmigi ei avanud.

Ning sügiseöö-pimedas, paar viivu pääle kuke-laulu, kui tuul kambriotsas õunapuil ja tagamal, pleekaia nurgas vana, põlise pärna raagus-okstel kohas ja raputas, kui vihm-räits raskelt krabisedes vastu aknaid peksis, ja tares parajasti ahel hakati maha lasikma, ajas Laanemäelt üks tulise ajuga viie versta talha Vana-küla poole, kooli-Vidrikut tooma. Sest laps oli suremisel, ja tuli rutata, et ta saaks osa pühast ristimisest ja nime alla, enne kui ära läheb jälle Jumala ette.

Kõik pere, rehelised, omad ja paar

*) Veski-õde, = isasõsarest tädi.

päevilist kogusid tagakambri uksele ja kordkorralt tasakesi sisse. Keset kambrit seisis juba ristimis-altar: laud valge linaga kaetud, sääl pääl valge taldrik veega, ning kaks kard-küünaljalga, teine teiselpool taldrikut, põlevate küünaldega, nagu neid Laanemäel kodus iga sügise valati.

Ja altari taha astus vana kooli-Vidrik, lõi lahti Lauluraamatu, kõhatas korraks, ütles sõna ja algas laulu, ning laulis pühaks ristmiseks kõik Laanemäe rahvas; ainult isa ja ema ei laulnud, sest nende meel oli kurb; ja kurvalt seinal rippus ka isa viiul: ei olnud siin rõõmu pühitus. mida oleks võinud viiuliga saata.

Aga veski-õde kõrval, kes maimu kätel hoidis, seisis asevaderiks Annusse-Märdi Ann; rehealt ruttu tulles oli ta oma nägu külma veega küll natuke klaarinud, küll seepigi pannud, roosa sitsijaki selga tõmmanud, ja seisis nüüd õhetaval punapalgel ja laulis ning oli ilus nagu muks — ainult näopiiril, ääri veega silutud turnejuukseid ja kõrva ääres kriimendas veel nõge, sest ega see külma veega nii kergesti ära ei lähe.

Ja maimu ise, vahest vaevalt silmalausid liigutades, viibis vist jälle, või viibis veel alles peaaegu kõiges oma hingekese olemises sääl tundmata maal, üleilmnes Jumala-vallas, kust need inimhinged tulevad ja kuhu nad oma-ajal jälle lähevad, ta viibis alles pooldi sääl, oli osalt alles üleilmne ja nägi nägijasilmil kõike oma ümbüst. — Sest pärast, elus, kui teised

talle ta ristsetest jutustasid, näis talle see kõik nii imetuttav ja selge nagu isenähtud.

„Maarja Roosaliia, ma ristin sind!“ luges kooli-Vidrik ja pani kolmkord vett, ja uue Maarja — Manni näo üle läks tulksatus: Maarja-nimega oli ta rahul küll, aga Roosaliia kuuldus talle nagu liiaks; päälegi oli isa enne ristmist koolmeistrile „Rosaalia“ öelnud ja vana-ema rääkis jälle „Roosaali“, nii et see oli säherdune võoras nimi ja aina kimbatuseks.

Aga ega suured-inimesed sellest siis midagi aimanud; kooli-Vidrik jätkas ristimis-talitust, ja kui ta lõpuks õnnistust kuulutas, hingasid need sõnad nagu valgust läbi selle väikese kambri, kus meeste pääd peaaegu lakke puutusid, ja uus eluuga hoovas läbi selle väikese inimihu ja -hinge.

Suured-inimesed aga tõstsid lõpulaulu; kadusid siis rehelised tasakesiti kambrit, jätkus reheall jälle rehepeksu müdin, ja alla-andlikult ja kurvalt oodati väikses tagakambris Maarja äraminekut.

Kuid Maarja — ei tahtnudki enam surra, vaid jäi varsti rahulikult magama, hingas korralikult nagu kunagi üks niisugune väike inimlaps.

Ja kui ta siis hommiku valgel ärkas, ei olnud tal surmaga enam tegegi, vaid küsis süüa! ja rõõmustelles hüüdis siis ema: „Mann! minu Mannike! kullalapsulke!“

Üks on minul pühamkoda . . .

A. Haava.

Üks on minul püham koda:
Minu vanemate maja,
Vaikne lihtne Eesti talu. —

Süda tahab seisma jääda
Õnnes, valus, mälestades
Vaikset, lihtsat Eesti talu!

Armastus sääli ehtis elu —
Oli vaikne püha luule —
Vaikses, lihtsas Eesti talus.

Oh — nii vara lahkusite,
Kalmu alla kadusite,
Isakene, emakene!

Ei saan'd Teile tänu tuua,
Armastusel andid anda —
Isakene, emakene.

Lahkusite alla hauda,
Kadusite alla kalmu —
Aga armastus jäi siia!

See mu südames nii süttib,
Ilutseb nüüd minu hinges,
Kuni jätkub elupäevi . . .

ANNA HAAVA.

Luuletaja 60-aastase sünnipäeva puhul.

(3./15. oktoobril 1864.)

Anna Haava.

Ei saa mitte vaiki olla,
Lauluviisi lõpeta':
Vaikimine oleks vale,
Sunniks südant lõhkema...

Nii laulab laulik Jumala armust, Anna Haava, Eesti armastusluule suurim lüürrik, kellel Eesti kirjandusajaloos jäädav auase. Laul on temale tarviduseks, ta nagu lämbuks, kui ta ei saa kõik oma elu mured ja rõõmud valada luulesse. Ta laulab enda elu.

Kaugel Peipsi piiril, Kodavere kihelkonnas, Haavakivi talus kasvas väike tütarlaps, kelle hälli sündimisel oli „käo kiigutanud, suvilindu liigutanud“, laps, kelle hingesse olid jumalad istutanud luule imedemaailma. Suurte unistavate silmadega vaatas ellu tõsine, tagasihoidlik Anna — meie Anna Haava, Eesti armastus — lüürrika suurim laulik, kes tänava pühitseb oma 60-t sünnipäeva. Haruldaselt heil ja

tundelik oli väikese Anna hing. Laps sagedasti nagu uppus unistustemaailma. Ta nägi ja tundis seda, mida harilikult ei nähta; temale omasid elu ja hinge kodumetsa puud ja põõsad ja sulisev ojake jutustas talle salaja seni kuulmatuid lugusid, mida tütarlapse fantaasia unistelles lõpmatuseni võis edasi arutada.

Koduõue põlise pärna all mängides ja karjas käies kadus kaunis lapsepõlv. Isaema hoolet all õppis laps lugema ja kuulis isa suust esimeseks Kalevipoja lugusid, mis tütarlapsele nii sügavalt mõjusid, et mitmed neist lugudest talle kohe pähe jäid.

Tuli kätte aeg, kus Anna kooli viidi. Ah, aga mitte sarnasusse, nagu meil käivad lapsed praegu iseseisvas vabas Eestis, kus koolis lahkest kõlab kodukeel, — ei, Anna pidi õppima Saksa koolis, kus isegi ta aus nimi moonutati „Eспенstein'iks“. Kas jõuate kujutella, kuidas säääl alandati inimest ja katsuti surmata hinges üllmat, mis eales inimesel olemas. Lugematud nõrgad langesid võõra mõju alla, kaotades iseennast, nende hinged tallati puruks, kuid Anna oma tuisilmil vaatas ja mõistis: Ei ta lasknud surmata oma rahvustunnet ega röövida hinge omapärasust — Anna jäi kõigest hoolimata tuliseks Eesti tüdrukuks. Ei see iseseisev, kuigi välispidi aravõitu inimlaps oma kristallselge tõtt armastava iseloomuga võinud valetada endale ega ka petta teisi. Ei saanud juuksekarva võrdki murda ustavust oma suurele ja sügavale eneseteadlikkusele; asudes Tartus koolis käies Saksa aadeli perekonnas, ei saanud ta liituda võõra rahva külge nagu paljud muud — tugeval seesmisel sunnil pidi ta käima oma rada. Kooli lõpetades nõuab Anna Haava, et temale koolilõpetamise tunnistus välja antaks ta Eesti nime pääle — Haavakivi. See oli senikuulmatu lugu, eriti nii tagasihoidlikult tütarlapselt, nagu see oli Anna Haava.

„Kuule iseennast!“ ja „saa selleks, kes sa oled!“ (Nietzsche) on sügavad sõnad,

millest kujuneb täis inimene, oma isiku täies iseteadlikkuses.

See joon äärmuseni jääda ustavaks endale, jälgida vaid oma seesmist sundi, olla tõelik vääramatult — on kogu eluaeg olnud Anna Haava iseloomustavamaks omaduseks, mis kajastub ka kogu tema luules.

Kuigi elulöökide tõttu, mis teda raskelt ikka jälle tabasid: õe, isa-ema, — tema südame armastetu surm, pettumused inimestes ja elus, haigus ja alaline võitlus eluraskustega, kõlab Anna Haava luules valu ja sügav elegia, siiski püsib ta eluoptimism. Ei või midagi röövida talt usku suure ja kauni elu sisse.

*Mu süda usub õnne,
Suurt — meresügavat,
Kus säravad muinasjutud
Ja imed puhkavad.*

*Mu süda usub valgust,
Mis tõusev säält sügavast,
Mis külsub tuhanded öied
Kõik elusse uinumast.*

*Mu süda usub elu,
Mis selge õnnistus on,
Mis maine ja okkaline,
Kuid siiski taevane on.*

*Mu süda usub surma —
Suurt, sügavat, õnnist ööd,
Kuhu mahuvad ära kõik õndsus
Ja valgus ja elutõed.*

Nii laulis luuletaja, kui ta oli olnud mõni aasta kooliõpetaja kodus ja Venemaal, siis halastaja õde Peeterburis, pärast rasket haigust, mida ta põdes a. 1904.

Kuid Anna Haava hinges on jõud, mida ükski surm hävitada ei suuda.

*Ei, ei! — säälpool hauavaikust
P e a b veel elu olema!
Säält mu suremata mina
Võtab uue asumaa.*

*Tühjusesse taganeda,
Igaveseks uinuda
Ei ma suuda, ei ma taha —
Mina tahan elada.*

Anna Haava on kõigest materjaalsest viletsusest hoolimata põhjatu rikas, ta esteetilisel ilutsemisel pole piiri.

*Mul meresügavast pärleid,
Mul laanest lillesid,
Mul päikeselt kuldaseid kiiri,
Mul rikkuseks laulusid.
Neid kinkida kuningale
Või kerjajale ma võin —
Ma leekivail luuletiivul
Ta taevani tõsta võin! . . .*

*Või ons teil midagi keelda?!
Ma tänan selle eest! . . .
Ma arvan, mu laulikuluba
Tõin juba Jumala käest.*

Nagu päikesekiir läbi pilvede mõjub A. Haavale omane siin-säälses esilepuhkev vallatlev, kelmikas naljatoon. (Vaata laulu: „Nii ta on“ meie tänases nr.-is). Ta isamaalaulest kõlab sügav andumus. Ka siin jääb A. Haava puhtliüriliseks armastuslaulikuks, nagu „Järv leegib ehapunal.“ Suuremat hoogsust hooval „Maa müdiseb vaprate sammudest.“

A. Haava romantilise luule näitena juhi-me tähelepanu laulule „Kesk sügavat Venemaa metsi!“ millest ütleb V. Ridala, et see on „haruldaselt sügavatundeline ja mõjuv. Romantilise luule näitena tähendab ta Anna Haava liürika kõige kõrgemat tippu ja on Eesti tunde luule üks kõige suurematest saavutustest.“

Paljude panevad Anna Haavale pahaks ta värsitehnika puudulikkust ja tõepoolest pole luuletaja sellel palju peatanud, mis tõesti on puudus. Kuid igal ajal eelistan neid lihtsaid laule, mis kirjutatud sooja südameverega paljudele müile, kus tühise vaimu juures kunstlikult kruvitud stiili juba peetakse luuleks. Siinkohal tuleb arvesse võtta kogu tolleaegne aegjärk, kus kunsti luule keel oli arenemise algastmel.

Ka muide on Anna Haava maailm, ta mõistupärane mõlgutlemine elust juba paljudele jäänud võõraks.

Kuid üks on Anna Haaval imevõti, millega ta avab kõigi südamed, see on ta pu-

has ja peen ülidiskreetne armastuslühike, mille surematu kirg — mida suurem, seda tagasihoidlikum — paneb põlema iga ea noorte südamed. Need on Anna Haava surematud luulehelmed — armastuslaulud, mis meie paremaid heliloojaid on sundinud säädma neid helidesse, nagu „Küll oli ilus... öieke“, „Igatsus“, „Üksainus kord“ j. m.

Pääle selle on A. Haaval proosateoseid, mis täis peensust ja hinge. „Luuletaja vaatleb kõike sügavusest ja sümpateetilistest tundmuse küllusest. Need jutud on haruldase soojuse ja hardusega esitatud, — rahvapärased ja huumoriga huvitatult edasi antud“ (V. Ridala). — Seda tõendab ka tänase numbri jaoks luuletajalt „Vikerkaarele“ lahkesti saadetud katkend.

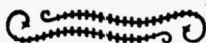
Küll võib kaunis olla elada ja kartmata vaadata vastu vanadusele, mis kunagi ei kannata üksindusest, kuni üle kogu Eesti

pinna helisevad suust suhu ta surematud laulud! Seda lauliku ülemat õnne punume talle pärjaks pähe lõhnavate õrnade lilledega, millest igati hoovaku meie tänu ja sügavat lugupidamist. Aukartust! Meie ees seisab inimene, kes oma südame on paljastanud ja pannud luulesse kogu oma elu ja annud selle meile oma lauludes.

Veel palju, palju õnnetundeid täitku lauliku hinge ta edaspidisel eluteel!

Kui sa tuled, too mul' lilli, —
Lillekesi armastan,
Siigisel neid vähe leida?
Ühest ainsast küllalt saan.

Ekh vast juhtud nurmelt leidma
Veel üht hilit lillikeest —
Kõige kallim, oh kui väga
Tänaksin Sind selle eest!

Maa müdiseb vaprate sammudest.

A. Haava.

Maa müdiseb vaprate sammudest
Ja üle maa sõjasarv hüüab!
Nad tõtvad kõik sõdima isamaa eest:
Noort vabadust vaenlane püüab!

Nüüd tuhatvõrd kannatan'd Kalevi sugu,
Ta tõuseb, loob raudselt uut, vabade-lugu.

Nüüd lõkkele leegib, mis peitnud rind
Kõik pilksed need aastate sajad!
Nüüd võitleme vabaks sind, isade pind,
Su' ehime heledad majad!

Kes arad ja loiud, veel orjena suutvad —
Kui julgete käed, need pilvini puutvad!

Maa vabiseb vaprate sammudest,
Aeg tuhat toob sündmust nüüd päevas!
Ja vanemad ärkavad haudadest...
Täis koidutuld lõkendab taevas!

Nüüd, tuhatvõrd suretet Kalevi sugu,
Sa ela! loo võimsalt uut, aulsate-lugu!

Novembrikuul 1918.

Nii ta on.

A. Haava.

Tal on pikad põllepaelad,
Suured pikad siidipaelad,
Ta on tantsul nagu tuul,
Harva vaikib tema huul.

Hääl tal on kui hõbekellal,
Silmad nagu tähed hellal,
Kuri ta ka natuke —
Ta on armas minule.

ED. KANA. 24

MÕNDASUGUST.

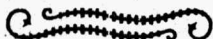
Miks peab lõikama puurilindude küüsi?

Sarnased asjad, nagu harjased, juuksed, hambad ja küüned on mitmesugustel loomadel isesugused, selle järele, milleks neid tarvitatakse. Üldine säädus on, et kui mõnda neist asjadest tarvitatakse hõõrumiseks millegi vastu, siis ta edasi kasvab terve looma eluaja.

Meie hambad küll ei kasva kogu aeg, kuid paljudel loomadel on see nii. Näiteks jänes võib surra nälga, kui ta kaotab ühe hamba, sest vastas, teises lõualuus olev

hammas, mida nüüd enam teise vastu hõõruda ei saa, kasvab edasi, kangutab viimaks vaesel loomal suu ammuli ning näljutab ta niiviisi lõpuks surnuks.

Küüned ja hambad käivad mõnes asjas ühiste säaduste järele, sest nad kuuluvad ühte ja samasse liiki. Linnud tarvitavad alati oma küüsi. Kui linnud nüüd elavad puuris ning süüa saavad, ilma et nad ise midagi teeksid, siis kasvavad küüned liig pikaks, sest nad ei kulu loomulikul teel, ning neid peab lõikama.

Franz Treller. Noorsoole toimetanud Jursi Sander.

Teine jagu.

Mayade kuningas.

1. Kodu.

Mõni päev oli möödunud sest siindusrikkast ööst, kus Pablo ebajumalatele pühendatud ohrist oli muutunud mayade rõõmhõiskel tunnustatud kuningaks, kelle eest nad vihmase mehena valmis olid andma oma elu.

„Tere tulemast, Pablo — mu sõbra poeg!“

Päale südamlikku jumalagajämist Tanubiga oli Pablo ühes Tenanga ja ta kaitseks jäetud pärismaalastega Arana poole teele asunud.

Päale õnnelikku reisi jõudis Pablo suure haciendasse, mille härrastemaja asus Rio San Indro kaldal. See oli kindral Arana istandus. Pablo suureks rõõmuks kuulis ta, et kindral kodus olevat.

Ta saatis ühe oma meestest oma tulekust teatama ja ratsutas varsi pääle seda härrastemaja rōdu ette.

Klaasuksest astus välja Arana kõrge kogu, ta pilk peatus kaua Pablo näol. „Need on Junguna näojooned. — Ole südamest tervitatud, laps — minu parima sõbra poeg, sa oled siin oma kodus,“ nende sõnadega kallistas ta südamlikult noormeest, kes rōdu poole üles sammus.

„Nüüd oled sa kodus, mu vaene, kaukadunud laps — puhka nüüd, sa viibid sõbra juures, kes sind holdis kätel, kui sa alles sõnakest lallitada ei osanud.“

Pablo oli pääle mitmekesiseid läbielatud raskusi ja puudusi sügavasti liigutatud tõsise, suursugu elukommetega hallpää siidamlikust vastuvõtust.

Arana kõlistamise pääle ilmus rōdule üks teener. „Järgi talle, laps, ja vabasta end reisitõlmust, siis tule tagasi mu juure.“

Pablo juhtis supelusruumi, talle anti kindrali poja pesu ja riided, mis talle õnneks parajad olid, nõnda et ta end tubliski kannatada saanud ja metslikuks muutunud jahilülikonnast vabastada võis ning peagi end teise inimesena tundis. Siis otsis ta uuesti kindrall üles, kes sigarit suitsetades rōdul edasi-tagasi sammus.

„Oo,“ ütles see, väliselt muutunud noormeest röömsa naeratusega tervitades, — „tõugust on saanud liblikas. Veel kord, ole veel kord kõigest südamest tervitatud!“

Ning nüüd pidi Pablo jutustama.

Ta kujutas auväärt vanamehele, oma isa sõbrale, pildikese oma noorest elust ja jutustas sündmustest pääle enda röövimise del Rocast.

Kindral oli ühtlasi täis tulist viha nii Chamulpo salaliku juumuse kui templi juures juhtunud õudse sündmuse üle.

Siis teatas Arana, et Pablo, nagu juba mitmendat põlve selle esivanemadki, maal valitsevate sääduste põhjal Reynadori nime kandvat. Pablo sääduslik nimi oli siis õieti — Diego Reynador, Pedro Reynadori poeg. Talle kuulusid suured istandused Guatemalas ja Yucatanis. Kindral Arana, kui ta hoolida ja ristüsa, oli neid kadunud pärija jaoks hoolsalt valitsenud, nõnda et pääle selle Merida pangas ta nimele olid kogunud juba kaunis suured summad.

Nime Reynador (valitseja) olevat juba mitu inimiga tagasi üks gobernador*) ühele ta esivanemale annetanud ta vanast kuningate-soost põlvenemise mälestuseks. Vanad Indiaani nimed Junguna ja Hualpa elasid ainult veel mayade suus, kes oma kuningate viimasele võsule elu ja surma pääle ustavad olid.

Siis jutustas ta noormehele kodusõjast ja olukorrast riigis ning kuidas auahne Chamulpo püüab uuendada mayade võimu Yucatanis ja Guatemalas, et isikuna, kelle soontes voolavat kuningate veri, Guatemala sündmustes mängida tähtsat ja mõjuvat osa. Peagi oli Pablol selge üldvaade isamaa seisukorrast.

Pärast tutvustas kindral teda oma perekonnaga, oma naisega, kes oli auväärt ja haritud daam, ja oma hää kasvatusena saanud tütreaga, kes teda suure südamlikkusega tervitasid.

Imestusega tutvunes Pablo oma soost perekonna suursuguse ja mugava koduse eluga ja nautis, iseäranis pääle viimaseid elamusi, meeleldi selle ümbruskonna mõnu.

*) Gobernador — kuberner, asevalitseja.

Sügava rahuldustundega nägi ta end äkki rikka ja mõjuvõimsa mehena. Pääle selles seltskonnas mõnusalt viidetud tunde sirutus ta jällegi esimest korda üle mitme aja pehmesse, puhtasse voodi puhkama. Järgmisel hommikul ärkas ta röömsana ja õnnelikuna. Ta esimene mõte kuulus õekese Mariale.

Ta istus kohe kirjutuslaua taha ja jutustas neile pikas kirjjas oma juhtumistest. Ka don Antoniolo kirjutas ta ning tänas teda kõige hää eest, mis talle del Rocas oli osaks saanud.

Kui ta alla läks, leidis ta kindrali juba ärkvel. Ta palus kirjad nii kiiresti kui võimalik del Rocasse toimetada, et kõigepäält Mariat oma saatuse üle rahustada.

Kindral Arana lubas kohe kogenenuma ja usaldusväärsema maad ja teid tundva vaquero teele saata, et kirjad ka kindlasti kohale jõuaksid.

Pääle seda, kui ta Pabloga einet oli võtnud, käskis ta hobused sadulasse panna.

„Nüüd, laps, tahan sulle näidata su kodu. Aga kuidas pean sind edaspidi nimetama, kas Pablo või Diego?“

„Pablo, kallis padrino *), kui sellega nõus oled, sest nõnda nimetab mind juba aastate kaupa mu õeke.“

„Olgu, Pablo, asume siis teele.“

Pääle seda kui üks peon Pablo saabaste külge oli kinnitanud kannused, sööstis ta röömsalt tulise hobuse selga. Tenanga ja mõne teenri saatel ratsutasid nad jõekallast mööda minema.

Kogu ümbruskond, millest nad läbi ratsutasid, oli kaunis ja hästi haritud, jõekaldad täis luulelist ilu. Peagi astus Pablo ta päral olevasse suure, hästikorraldatud haciendasse, paika, kus ta oli sündinud. Siin tervitati teda nii tormilise rõõmu ja säärase armastusega, et isegi selle stooiliselt rahuliku indiaanlase silm niiskeks muutus.

Pika ekslemise järele oli kuningate võsu jälle tagasi jõudnud oma koju, oli noor kotkas jälle leidnud oma pesa. Järgmiste päevade jooksul viis kindral teda mägedesse, kus täisverd mayad elasid tihedates asundustes.

*) Padrino — isake.

Nagu kuuluti oli laiali lagunenud teade, et tagasi on jõudnud Junguna poeg, röövitu, ja igalpool tervitati Pablot hõiskava röömuga.

Ta väline kuju, ta väarikas, suursugune olek ja säälijuures alandlik ülesastumine võitis talle kõigi südamed. Kõik kinnitasid, et nad talle röömuga järgivad, kui ta neid kord võitlusse peaks kutsuma.

Siin asuv kare karjaste- ja küttidesugu oli alati oma vabaduse alal hoidnud ja erines, nagu Pablo röömuga tähele pani, õige tuntuvalt sest pärismaalaste osast, keda hispaanlased aastasadasid olid orjastanud. Ta nägi siin vabu tugevaid mehi, kes viimсени olid hästi relvitud. Kuna hulk neist mägede elanikest oli viibinud templi juures, tervitati teda igalpool aukartiliku röömuga. Kaugele valgus rahvas kokku, et näha noort kuningat.

Kõigi Maya suguharude juure, kaugele Yucatanisse oli tunginud sõnum: Hualpa, noor kotkapoeg, on ilmunud!

Ning kui ta mägedest lahkus ja päälükud teda saatsid, kinnitasid nad talle kõik — ta kutsugu neid, millal soovib, oma vere ja varaga seisvat nad kui üks mees ta kõrval.

Nõnda oli möödunud neliteistkümmend päeva ja Diego Reynadoris, keda ta õeke kutsus Pabloks ja mayad Hualpaks, tärkas ikka kõvemini ja kõvemini veendumus, et tema isik, ning iseäranis veel praegusel segasel ajal, midagi maksab, et talle ta sugu vendade armastuses ja poolehoidus kuulub mõjurikas jõud, millega isegi riik arvestama peab. See asjaolu tõstis suurelt uhke noormehe iseteadvust.

Pablo seisid Arana maja ees rõdul ja mõtles del Roca pääle, kui vaquero, kelle kindral kirjadega don Antonio ja Maria juure oli saatnud, väsinud hobusel tagasi jõudis.

„Tule,“ hüüdis Pablo — kes ta ära tundis — elava röömuga, „mis tood sa hääd?“

Indiaanlane astus sadulast ja sammus aeglaselt rõdule.

„Noh? Kas tõid kirju? Kõnele!“

„Mul pole kirju,“ ütles mees, „ning siin toon sinu omad tagasi,“ ja ta võttis Pablo kirjad taskust välja

Vaquero kõneles surutud tõsidusega. —

„Kirjad tagasi?“ — Noormeest valdas aimus suurest õnnetest.

„Miks?“

„Ma ei saanud kirju kellelegi edasi anda — del Roca on tuhaks põletatud.“

„Ma ei võinud neid kellelegi ära anda. Del Rocast on järel ainult tuhahunnik — sennor on sõjas — sennora on kaugel mereääres — sennorita on surnud — tuli on ta hävitanud.“

Kangastanud põluga — nagu kivistunud seisid noormees paigal, halvavalt mõjus õudne sõnum. Veri tardus — hingamine peatus. — Vaquero kokkus, nähes säärast hirmunud olekut.

Viimaks tärkas neisse kivistunud näojoontesse jällegi elu — sügava valu ilme, mis isegi kareda südamega karjast liigutas — aga ükski pisar ei niisutanud Pablo silma.

Üsna tasa libises ta huult: „Minu õde — minu õeke!“

Mõne aja pärast jätkas ta raskelt hingates: „Tulest hävitanud?“

„Jah, nii kõnelevad säälsed inimesed. Härrastemaja oli öösel äkki seisnud tule-

leekides, sennora päästeti — sennoritast pole enam jälgegi leitud, ta on tuhaks põlenud.“

„Ei, ei,“ — kiljatas noormees äkki, — „ei — seda ei oleks Jumal iialgi sündida lasknud — ei — ei!“

Kogu talle omase hingelise jõuga taltutas ta siis oma piiritu valu ja ütles siis näoga, milles silma puutus ainult selle kivistunud rahu: „Täna sind. — Tenanga!“

See, kes nagu ustav koer alati kusagil Pablo läheduses ümber aeles, ilmus kohe pikkade hüpetega rõdule.

„Lase kohe parimad hobused reisiks saduldada, me ratsutame del Rocasse. Aga kiiresti!“

Imestust avaldamata ruttas Tenanga corrali *) hobuseid tooma. Pablo läks ikka sama õudse rahuga oma tuppa, riietus jahiiikonda, heitis poncho õlgadele, pani sombrero *) pähe, varustas end rahaga, võttis kaheraudse püssi ja läks siis jälle alla.

Ah kohtas ta kindralit, kes praegu just ringsõidult põldudel tagasi oli jõudnud ja parajasti oma vaquerolt oli jõudnud kuulda, mis oli juhtunud del Rocas.

„Pablo!“

„Pea del Rocasse, padrino.“

„Kas pole see asjatu, laps? Ükski kaebamine, ükski lein ei anna meile surnuid tagasi.“

„Tea seda — sa näed, ma ei kaeba. Ta oli ainuke olevus maailmas, kes mind armastas; tahan ta põrnu otsida ja ta matta õnnistatud paika. Elama saab ta, seni kui elan, minu südamel.“

„Sa satud vaenuliste vägede vahele.“

„Seda ma ei karda.“

„Võta saatjaid ligi.“

„Ei, reisin Tenangaga üksinda kindlaminini.“

„Pablo, sul on veel teisi kohuseid.“

„Mitte kõrgemaid. Ei, padrino, ära hoi mind tagasi, sureksin, kui sa mind tagasi hoiaksid.“

„Noh, siis ratsuta ja saatust olgu sulle

*) Corral — aiaga piiratud loomade hoiukoht, hobustekoppel.

*) Sombrero — suur, laia äärega, kerge kübar.

armuline, mu laps. Kas sul kuningatemärk on kaasas?“

„Jah.“

Pablo kandis Arana haciendas viibimise esimestest päevadest saadik rinnal peidetuna, nagu seda olid teinud ka ta esivanemad, väikest, pikergust, tähekujulist, kuldset märki, mille leidus sama joonistus kui ta rinnanahalgi. See märk avaldas igale õigele mayale, kelleks pidada ta kandjat.

„Tervita minult omakseid, padrino.“

„Jumal võtku sind oma hoole alla ja valmistagu sulle rõõmsat tagasi jõudmist.“

Tenanga tuli hobustega, ka tema oli relvitud ja teekonnaks varustatud. Nad sööstsid sadulasse ja ratsutasid minema.

Tõsise leinaga vaatas Arana Pablole järele.

2. Põlenud hoone riismetel.

Neljanda päeva õhtul päälle lahkumist Arana juurest ratsutasid Pablo ja Tenanga alla orgu, milles asus del Roca. Juba kaugelt puutusid nende silma härrastemaja sõetanud riismed.

Aegamööda liikusid nad läbi põldude.

Üks vana indiaanlanna silmas neid ja tundis Pablo ära.

Kuigi Xinka indiaanlased noormeesi ta kõrgi iseloomu pärast just väga ei armastanud, olid nad üldiselt siiski väga uhked selle päale, et nende värvi mees blancodele nõnda lähedal seis. Sellepärast avaldas eidekese nägu ühtlasi üllatust ja rõõmu.

„Oh, don Pablo, sa elad alles?“

„Nagu näed, Madrecilla.“

„Tuled kurval ajal — vaata sääli,“ ta näitas varemetele.

„Tea juba. Ütle mulle, kuidas see juhtus.“

„Oh, ma tean õige vähe — me kõik ei tea peaaegu midagi — oli umbes kesköö paiku, kui vahit hädakisa tõstis, ning siis põles kõik juba lagnal. Kindlasti oli ta vahil magama jäänud.“

„Kas on teada, millest tuli tekkis?“

„Keegi ei tea seda.“

„Kus algas tuli?“

„Teenrid ütlesid, et sääli, kus donna Maria magas — sellepärast pole ka suudetud teda päästa.“

„Kas ei tehtud katseid ta päästmiseks?“

„Oh, kõik oli juba liig hilja — kuni mehi kokku käsutati, oli juba kõik liig hilja. Päästisime ainult veel sennora. See jooksis siis ringi, nuttis, palus Jumalat, kisendas sennorita järele — langes minestusse — oh, see oli väga kurb. Ja kustutada oli võimatu, oli juba liig hilja — kõik liig hilja.“

„Ning kuhu matsite donna Maria?“

„Oh, don Pablo, see hirmus tuli hävitas ta sootuks —“

„Kas te ei otsinud siis ta surnukeha järele?“

„Oh — muidugi — oh muidugi — kõik — sennora ise — oh, leidsime ainult riismeid ja tuhka.“

„Kus on sennora?“

„Siis reisis ta ära, üsna kaugele ära.“

„Kas don Antonio vahepeäl siin on käinud?“

„Ta on sõjas — motinero *) vastu. Ta käis siin ühe vana kindraliga, ratsutas siis sellega jälle minema ning pole enam tagasi tulnud.“

„Kas majordomo on siin?“

„Jah, don Esteban on siin.“

„Otsin ta üles, ta juures leian ulualust. Adios Madrecilla.“

Nad ratsutasid hacienda tulesst puutumata jäänud õuehoonete juure ja kohtasid sääl majordomot, keda Pablo ilmumine mitte vähe ei üllatanud

Mis puutus tulekahjusse, siis kinnitas ta ainult vana indiaanlanna jutustust.

„Kõigepeält on meile kõigile täieliseks mõistatuseks, kuidas tuli nii kiiresti jõudis laialt laguneda; hoone vasak tlib, olgu küll, et ta ainult puust oli ehitatud, põles juba laginal, kui ärkasime. Kui vähematki põhjust oleks seda oletada, võiks tulla arvamiselle, et tuli oli süüdatud.“

Noormehe nägu silmnähtavalt kattevä sügav tõsidus sundis majordomot tähendama: „Te peate end koguma, don Pablo, ma tean, kui väga te donna Mariat armastate.“

„Olen täiesti rahulik, don Esteban, tulin ainult ta hauale palvetama.“

„See on väga kurb lugu — nii noor ja niiilus —“

„Ja nii hääl —“

*) Motinero — mässaja.

Vahepeäl oli saabunud öö ja majordomo lasi mõlemale noormehele asemed puhkamiseks valmistada.

Nad olid väga väsinud, sest, välja arva tes mõni lühike puhketund, olid peaaegu vahetpidamata hobuste seljas edasi liikunud. Siiski ei leidnud Pablo kaua und.

Varsi pääle päevatõusu tõusis noormees üles ja astus õue.

Hommikupäikese valgustusel pakkusid kord nii uhke härrastemaja varemed veel kurvemat pilti kui õhtul enne seda.

Aegamööda sammus Pablo tõlise näogo ümber sõetunud riismete.

Teatud kauguses järgis talle Tenanga, kes tast kunagi ei lahkunud.

Pablo istus Maria toa kohal maha langenud sõetanud palgile ja peitis näo kättesse. Oma sügavas valus ei märganud ta, kuidas Tenanga innukalt maapinda uuris.

Ühe majapidamishoone tagant astus vana vaquero välja, keda don Antonio Lerma del Rocas viibimise ajal ühe väeosa juhina mäekitsustesse oli saatnud. Üllatusega tundis ta Pablo ära. Ta jäi seisma ja vaatles kaastundlikult noormeest.

Mõne aja pärast lausus ta liikumatult istuvale noormehele — ta teadis väga hästi, kuivõrd Indiaani poiss ja õrn neluke üks teist olid armastanud: „Ta on nüüd taevas, don Pablo, armsate inglite juures, olgu see sulle troostiks.“

„Jah,“ sõnas Pablo talle vaevalt otsa vaadates endamisi, „inglite juures — olles nüüd ise ka üks õnnis ingel.“

„Millist sügavat valu võis see sündmus ka vanale kindrallile valmistada, kes temas leidis oma lapselapse,“ tähendas karjane mõne aja pärast.

Pablo kuulik vaevalt, mis ta kõneles. „Kindrallile?“ kordas ta masinlikult.

„Jah, kindral Lermale, donna Maria oli ta tütre laps ja juhuslikult kohtasid nad siin üks teist.“

Nüüd muutus Pablo tähelepanelikumaks.

„Mis sa ütlesid?“

„Olin sääl juures, kui don Antonio teid, sind, don Pablo, ja donna Mariat, hukkunud laevalt päästis. Veel mõne päeva eest ei teadnud keegi tõelda, missugusest perekonnast donna Maria põlvneb. Siis külastas

meld ühel hääl päeval kindral Lerma ja nagu imeteo vael selgus äkki kõik.“

Siis jutustas ta del Rocas juhtunud liigutavat sündmust.

„Ah, ta leidis siis oma sugulasi?“ vastas Pablo ükskõikselt. „Jah, arvatavasti saab see vana mees küll nutma,“ lisas ta juure.

Kogu ta mõtted olid pühendatud ainult ta õekesele.

„Tol ajal olid siin kuumad päevad,“ jätkas vaquero oma vestmist, „mägedes võideldi. Mina juhtisin soldadod *) mäekitsustesse, et motinerod kindralile selja tagant kallale tungida ei saaks. Säälijuures tabasime su sõbra, tigrero Tamay, keda don Antonio minema oli kihutanud; ta tahtis äraandjat mängida, ta tundis mägede kitsasteid. Aga sel nurjatul läks korda põgeneda. Kahetsen, et teda kohe kahjutuks ei teinud.“

„Tamay oli hiljuti siin,“ ütles Tenanga, kes lähemale tulles vaquero sõnu oli kuulnud.

„Mis sa ütled?“ sähvas karjane järsult. „Kes sa oled?“

„Don Pablo teener.“

„Kus oll Tamay?“

„Siin. Sääl on ta jälg.“

„Lase mind neid vaata, poiss,“ ütles Benito.

„Tule.“ — Ta juhtis karjase ümber maja paigutatud lillepeenarde juure.

Pablo järgis aeglaselt. Ka seda kahekõne oli ta vaevalt tähele pannud, ta valu oli liig sügav.

Tenanga seisatas.

„Kas mõistad maapinnal lugeda, vaquero?“

„Arvan küll.“

„Siis vaata.“

Tenanga näitas pehmel pinnal kuiva ilma tõttu alalhoidunud jalajäljele.

„Kas tunned selle jälje ära?“

Kaua uuris karjane jälge.

„Ei,“ teatas ta siis.

„Siin seisis Tamay,“ ütles Tenanga kindlal toonil. „Ma ei unusta kunagi, mida ma kord tähelepanelikult olen vaadelnud.“

„Sul võib õigus olla, poiss,“ ütles nüüd Benito, „tal oli haruldaselt pikk jalg. — Aga mis tahtis ta siit?“

„Ta siütas maja põlema.“

Pablo sööstis püsti ja lähenes põlevail silmil. Benito ehmus.

„Tema?“

„Mis otstarve võis tal muidu olla? Ta maksis don Antoniole röövli moodi kätte.“

„Ta oli üks nurjatu.“

„Ta on ka röövinud. Vaata siin on ühe neegri jälg.“

„Neegri?“

„Kas sa ei eralda siin seda pika kannaga lestjalga — see on neegri jalg. Nad on koos midagi kannud. Vaata, kuidas nende jäljed on asetatud. Sellepärast on nende jalad ka sügavamale kui muidu maapinda vajunud ja vaevalt oleksime muidu üldse nende jälgi veel eest leidnud.“

„Kuule, noormees, kui sa õigust kõneled, siis oled sa suur rastreador. Oh, ja tulekahju ohvriks langes nii kallis elu! Milline nurjatu ometi see Tamay!“

„Ta peab surema, Benito,“ ütles nüüd Pablo äärmise viha ilmega sünges näos.

(Järgneb.)

*) Soldado — sõdur.

MEIE PRAEGUSED TEADMISED PLANEET MARSIST.

On Marsil elu?

Planeet Mars on tänavu sügisel palju kõneainet annud. Oli ta ju 22. augustil meile nii ligidal, kui üldse veel olla võib. Sarnast hääd juhusit, kui praegu möödunud, näeb ainult aastakümnete järele.

Võib kindlasti öelda, et praegu ka kõik, mis võimalik, tehti, et meie teadmisi Marsi kohta täiendada. Seni on aga värskeid andmeid trükist vähe ilmunud ning kuna vaatlusteag mõnes tähetornis Marsi kohta vist veel praegugi lõppenud pole, tuleb veel mitmete andmete pääle pikemalt oodata.

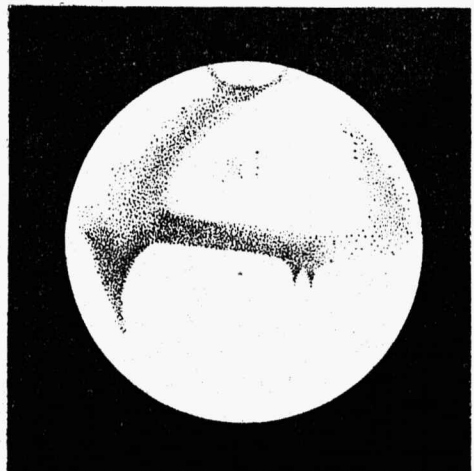
Järgnevas kirjutuses tahan lühidalt meie praeguseid teadmisi Marsi kohta puudutada. Need teadmised on pika töö saavutused, mille raskus meile selgub, kui omale meele tuletame, et Mars augustis, kus ta meile kõige ligemal seisis, meist siiski tervelt 55 miljoni kilomeetri kaugusel asus. Ainult vilunud silm võib pikksilmas hää ilmaga Marsil ka mõnesuguseid peensusi näha. Publik, kes veel hiljuti suurel arvul Tartu tähetornis Marsi käis vaatamas, nägi enamasti õige vähe.

Pikksilma vaadates paistab paremail juhuseil Mars meile kaunis suure punase kettana. Hää ilmaga märkab igitiks, et ta pind pole ühtlane. Ülevalpool paistab suur ümarik valge laik. See on n. n. Marsi polaarlumi. Ta asub Marsi lõunanaba või -pooluse kohal, mis meile pikksilmas ülevalpool paistab. Kui pikemat aega seda polaarlaiku vaadelda, siis näeme, et ta pikkamööda väheneb, siis jälle suureneb jne. Nii oli tänavu juulikuus see valge polaarlaik õige suur, vähenes siis, alguses pikkamööda, siis ikka kiiremini. Nüüd on ta juba teatavalt vähem kui juulis. Need muutused olenevad aastaegadest Marsil. On Marsi lõuna poolkeral suvi, siis hakkab lõuna polaarlaik vähenema. Ta sulab kokku, nagu lumi survel meie maakera polaarmaadel. Talve tulekuga läheb, nagu meilgi, ka Marsi polaarlaik suuremaks. Sarnasugune lugu on ka teise polaarlaiguga, mis Marsi põhjapooluse kohal asub, mis aga praegu meile näha ei ole.

Millest need polaarlaigud koosnevad, seda veel kindlasti ei teata. Öeldakse, kas lumi, jää, härmatis või paksud pilved ja udu. Vaatlusandmete najal on mõned õpetlased arvamisele tulnud, et põhja polaarlaik suurelt osalt härmatisest või udest, lõuna polaarlaik aga lumest ja jääst koosneb.

Järgmisena näeb vaatleja tervel Marsi kettal kõikisugu tumedamaid ja heledamaid plekke ja moodustusi. Need on n. n. „mered“ ja „kontinendid“. „Mered“ on mustiad või hallid, „kontinendid“ kollased, kollakaspunased või pruunid. Meie maakeral on merd rohkem kui kuiva maad, Marsil aga vastupidi. Lõuna polaarlaik asub ka meres.

Kui pikemat aega nende „merede“ ja „kontinentide“ kuju ja piirjooni uurida, siis näeme, et ehk nad küll ka muutuvad, üldiselt aga endiseks jäävad. Muutused olenevad jällegi aastaegadest Marsil. Sellega võib öelda, et nii „mered“ kui „kontinendid“ meile otsekohe Marsi pinda näitavad, ja näiteks mitte muutlikkudest pilvekihtidest koos ei seisa. Pika töö järele on kokku säetud enam-vähem täpsed Marsi kaardid, kus igale moondustusele oma ladi-

Mars, nagu ta paistis Tartu tähetorni suures pikksilmas 25. aug. 88l.

nakeelne nimi antud. On määratud täpselt ka Marsi ümber telje pöörlemise aeg, mis umbes samasugune kui meie maalgi.

Joonistus kujutab meile Marsi, nagu ta meile 25. augusti ööl Tartu tähetorni suures pikksilmas paistis. Ülevalpool on näha lõuna polaarlaik; pahemat kätt pikk terav mere nurk Syrtis major, mille alt suur kaanale Nilosyrtis algab; rohkem paremal pool on kaheharune merelaht Sinus Sabaeus. Syrtis major'i ja polaarlaigu vahel on Lõuna meri (Mare australe). Kuna Mars tänavu Tartus väga madalal paistis, ei võinud teda siin selgesti näha. Madalal on meie õhu värisemised, kõiksugu udu ja aur palju suuremad kui kõrgel taevas. Momentidena võis läbi õhu värimate siiski mitmeid peensusi rohkem näha kui joonisel. Hää oli tänavu Marsi lõunamaadel vaadelda, kus ta hoopis kõrgemal paistis.

Meil oli juba jutt kaanaliitest ja need ongi asjad Marsil, mille üle kõige rohkem on räägitud ja kõmu tehtud. Ja ometi ei teata praegu täheteadlastegi seas kindlasti, kas need kaanaliid olemas on või mitte ja mis nad nimelt on. Lugu on nimelt järgmine. Möödunud sajangul leidis Itaalia astronoom Schiaparelli, et Marsi kontinente peenikesed vaevalt märgatavad sirgjooned läbibistavad. Ta nimetas nad „kaanaliiteks“. Mõned neist muutuvad vähest kahekordseteks, kaovad, ilmuvad siis jälle jne. Pääle Schiaparellit on uuemal ajal veel mitmed astronoomid keskpäraste pikksilmadega neid näinud. Ja siit tehtigi suur kõmu (kuid mitte päris astronoomide poolt!): Marsil olevat hiiglakaanaliid, mida marslased oma kuivava pinna niisutamiseks kaevanud. Et kaanaliid väga suured, siis öeldi, marslased olevat mitu korda võimsamad ja rohkem arenenud kui inimesed Maa pääl. Hiljem on aga terve see kaanaliite ja ka marslaste lugu küsitavaks saanud, sest just kõige moodsamate hiigla pikksilmadega pole vilunud vaatlejad peenikesest kaanaliitevõrgust jälgegi leidnud (paar suuremat kaanaliit, nagu näit. Nilosyrtis, on aga kahtlemata olemas). Sarnane lugu kordus tänavu jälle: Kopenhagenist teatatakse, et sääl olevat keskpärase pikksilmaga palju kaanale nähtud, Bergeдорfis Saksamaal pole aga hiigla pikksil-

maga neist mitte jälgegi nähtud, kuna muidu sääl kujutused väga peensuserikkad olid. Seda nähtust katsutakse järgmiselt seletada: „kaanale“ polegi! on ainult mitmesugused ebamäärased plekid ja moodustused, mis veel vaevalt-vaevalt näha ja mida inimese silm keskpärases pikksilmas tahtmatult sirgjoonteks ühendab. Suures pikksilmas aga langeb „kaanale“ ära, tema sirgjooneline kogumulje kaob. Tuleb huvitusega oodata, mis ütlevad selle kohta tänavu väga häis tingimuses seisvad lõunapoolsed observatooriumid.

Mis on need „mered“, „kontinendid“, „kaanaliid“ (kui nad olemas on)? Need on küsimused, millele me jälle kindlat vastust ei või anda. Ühed ütlevad, „mered“ on vesi, „kontinendid“ — kuiv maa; teised: „mered“ olevat taimestikuga kaetud oasid, punakad „kontinendid“ aga kõrbed. Peab aga tähendama, et nii üks kui teine kõiki nähtusi Marsil selgitada ei suuda. Kuid nii meredes kui kuival maal taimestikuga tekivad aastaegade muutused, nagu me seda Marsil tähele võime panna.

Üks asi nimelt, mis eelmisega hästi kooskõlas ei seisa, on see, et Marsil kindlasti palju külmem on kui meil. Mars on päikesest $1\frac{1}{2}$ korda kaugemal kui meie Maa, saab seega päikeselt $2\frac{1}{4}$ korda vähem soojust kui meie. Pääle selle on Mars tuntavalt vähem kui Maa ja teda loetakse viimasest vanemaks ja seega oleks Mars ka ise rohkem jahtunud kui meie Maa. (Teatavasti pole ju meie Maa sisekus täiesti ära hangunud ja see hõgub igale poole soojust.) Mineval aastal näitasid ka isesuguse kavalla metoodi abil Ameerikas tehtud mõõtmised, et Marsil keskmine temperatuur — 16° C on. See on põhjust annud oletada, et Marsi meredes mitte vesi, vaid süsihappu gaas (CO_2) vedelas olekus on. Mõni ütleb jälle, Marsil olevat jääaeg.

Et Marsil õhku on, paistab kindel olevat. Seda näitab isesugune riist — spektroskoop, seda näitavad veel mitmed teised vaatlusandmed. Kuid Marsi õhkukond on palju hõredam kui meie oma. Kas Marsi õhus ka veeauru on, selle üle väieldakse. On aga igatahes kindel, et kui tal seda on, siis õige vähe. Tema õhk on selge ja pin-

namoodustused paistavad sellest hästi läbi. Et õhk hõre on, siis tõuseb päikese paistel Marsi pinnal soojus tuntuvalt, kuna öösel samuti suur jahtumine esineb.

Seega näitab Mars meile „elatanud“ ilmakeha. Külmus ja kuivus on sääl suur, õhk hõre ja taevast selge.

Nendel andmetel põhjenedes, küsime nüüd, on Marsil elu võimalik? Nagu nägime, on väga vähe andmeid „marslastest“, s. o. kõrge intelligentsiga olevustest rääkida. Uuemal ajal kaldutakse enamasti selle poole, et Marsil kõrgematel organismidel võimata elada säälsete olude pärast.

Sellepärast leidub ka vastupidiste arvamide pooldajaid. Autoriteetsest allikast kirjutati tänavu signaalide andmisest Marsile Jungfrau tipult Alpides. Signaale ta hetki anda kas valguse või raadioga augustikuul, mil Mars meile kõige lähemal seisib. Seni pole aga kuskil astronoomilises ajakirjas mingit teadet, kas ja kuidas ja misuguste tagajärgedega neid antud.

Et madalamal arenemisjärgul seisev taimestik Marsil esineb, on väga võimalik. Kas aga need meie tehniliselt ikkagi nõrkadele signaalidele vastaksid, on väga küsitav.

R. L.

LOLL-HANS.

Maal oli üks vana mõis, ja sääl elas härra oma kahe pojaga, kes olid nii teravmeelsed, et juba poolest nende tarkusest küllalt oleks saanud. Nad taltsid kuninga tütrele kosja minna ja seda tohtisid nad, sest see oli lasknud teada anda, et ta võtab abikaasaks selle, kes temaga kõigelasamalt ja kõigetargemalt mõistab juttu ajada.

Need kaks valmistasid endid nüüd nädalaega ette, see oli kõigepikem aeg, mis neile anti, aga sellest sai ka küllalt, sest neil oli eelteadmisi, ja need on alati kasulikud. Ühel oli ladinakeelne sõnaraamat ja kolm aas-

takäiku kohalikkude ajalehte otsast otsani pääs ning päälegi nii tagurpidi kui ka edaspidi. Teine oli end tutvustanud kõigi sumptiseaduste paragrahvide ja sellega, mis lüga sumptimeister pidi teadma. Sel viisil, arvas ta, võiks ta riigiasjast ja teaduslistes küsimustes kaasa rääkida. Pääleselle mõistis ta traksipaefu tikida, sest ta oli peente ja osavate sõrmedega.

„Mina saan kuningatütre!“ ütles üks kui teine, ja sellepärast andis isa kummalegi ilusa hobuse: see, kel olid pääs sõnaraamat ja ajalehed, sai süsimusta, ning see, kes mõistis

sumptimeistrina üles astuda ning tik-
kida, sai piimvalge, ning sellepääle
määrisid nad lõpped kalarasvaga li-
bedaks, et need hästi kergesti käik-
sid. Kõik teenijaspere oli all õue
pääil, vaatamas, kuidas nad hobuste
selga istusid. Aga just sel silmapilgul
ilmus kolmas vend, sest neid oli
kolm, aga kolmandat ei lugenud kee-
gi vennaks, sest et ta nii kole-õpetat-
tud ei olnud kui need teised, ja kõik
ilm kutsus teda ainult Loll-Hansuks.

„Kuhu te lähete, et sabakuued ole-
te selga ajanud?“ küsis ta.

„Kuningakotta, tema tütreaga juttu
vestma! Kas sa ei ole kuulnud, mis
üle maa välja trummeldatakse?“ ja
siis jutustasid nad talle loo ära.

„Tuline tuhat! siis vaia minul ka
minna!“ ütles Loll-Hans, ja vennad
naersid ta lolli jutu üle ja ratsutasid
omateed.

„Isa, anna mulle hobune!“ hüüdis
Loll-Hans, minul on nüüd ka kange
lust naist võtta. Võtab ta minu, siis
võtab, kui ei, võtan mina ta ometi!“

„Ah mis, lollijutt!“ ütles isa. „Si-
nule ma hobust ei anna. Sina ei
mõista ju kõnelda! Sinu vennad,
see on hoopis teine asi, need on to-
redad poisid!“

„Ah mulle ei anta hobust.“ ütles
Loll-Hans, „siis sõidan sokuga, see
on minu oma ja jõuab mind kanda!“
Ning nende sõnadega läks ta ja istus
sokule kaksiratsi selga, liigutas kont-
se ja kihutas minema piki maanteed.
Huh, kui tore sõit! „Mina tulen!“
hüüdis Loll-Hans ja siis laulis ta, nii
et hellkis.

Vennad aga ratsutasid vaikselt
eel; nad ei kõnelenud mitte üht sõna,
nad pidid kõiki neid häid mõtteid,
mis nad tahtsid ette tuua, veel hoo-
lega kordama.

„Halloo! Halloo!“ hüüdis Loll-
Hans, „mina tulen! Vaadake, mis ma
maanteelt leidsin!“ ja sääliuures näi-
tas ta neile surnud varest, mis ta oli
leidnud.

„Loll!“ tõrelesid teised. „mis sa
sellega mõtled teha?“

„Ma kingin ta kuningatütrele!“

„Jah, seda tee!“ ütlesid nad, naer-
sid ja ratsutasid edasi.

„Halloo! Halloo! Mina olen siin!“
hüüdis Loll-Hans, „Ei, asi läheb ikka
hullemaks! Halloo! Halloo! See on
tore asi!“

„Mis sa siis jälle leidsid?“ küsisid
vennad.

„Oo!“ ütles Loll-Hans, „kõneaine
see just ei ole; aga küll tal, kingiga-
tütrele, saab hää meel olema!“

„Huh!“ ütlesid vennad, „see on ju
muda, mis tee äärest kraavist välja
on loobitud.“

„Õige!“ ütles Loll-Hans, „ja veel
kõigepeenemat sorti, nii et seda su-
gugi pilhus ei saa pidada!“ ning siis
täitis ta sellega oma taskud.

Aga vennad kihutasid nii, et tee
tolmas, ja jõudsid temast tund aega
ette. Nad peatasid linna väraval, kus

kosilased järgimööda, nii kuidas nad üksteise järele sinna jõudnud, ära nummerdati ja ritta säeti, ikka kuuekaupa ja nii ligistükku, et nad õlgu ei saanud liigutada. Ja see oli väga häa, sest muidu oleksid nad üksteise riided seljast kiskunud.

Kõik teised selle maa elanikud seisis nagu sein ümber lossi, kuni üles akendeni, sest kõik tahtsid näha, kuidas kuningatütar kosilasi vastu võttis. Imelik! Niipea, kui üks nendest üle ta toa läve astus, kadus tema kõneand.

„Ei kõlba!“ ütles kuningatütar.
„Ära!“

Nüüd tuli see vend, kel oli sõnaraamat päas, aga kaua teistega reas seistes oli ta kõik ära unustanud. Päälegi nalkus põrand, ja lagi oli peegliklaasist, nii et ta iseennast pää pääl nägi, ning siis seisis veel iga akna juures kolm kirjutajat ja pääleselle veel linnavanem, kes kõik, mis kõneldi, üles kirjutasid, et see ajalehte tuleks ja siis iga nurga juures paari kolmelise eest müüidaks.

See oli hirmus, päris kole! Ja lõpuks oli veel ahi tuliseks kõetud, nii et aina hõõgus.

„Siin valitseb rõhuv palavus,“ algas kosilane juttu.

„See tuleb sellest, et minu isa täna noori kukkesid praeb!“ ütles kuningatütar.

Mää! seisis ta säääl, seda vastust ei olnud ta oodanud; mitte üht sõna ei teadnud ta öelda, sest ta oli oma arvates midagi õige sügavamõttelist avaldanud. Mää!

„Ei kõlba!“ ütles kuningatütar.
„Ära!“ ja nii pidi ta oma teed minema. Tema järele tuli teine vend.

„Siin on kange kuum!“ ütles ta.

„Jah, meie praeme täna noori kukkesid!“ vastas kuningatütar.

„Kuidas arvavad —?“ küsis ta, ja kõik kirjutajad kirjutasid: „Kuidas arvavad —?“

„Ei kõlba!“ ütles kuningatütar.
„Ära!“

Nüüd tuli Loll-Hans, ta ratsutas oma soku seljas otse tuppa sisse.
„On aga tuline kuum siin!“ ütles ta.

„See tuleb sellest, et ma noori kukkesid praen!“ vastas kuningatütar.

„See on ju tore!“ ütles Loll-Hans, „siis võib ju siin ka minu vares ära praadida?“

„Seda meelehääd võin Teile teha!“ vastas kuningatütar, „aga ons Teil siis ka midagi, kus sees teda võiks praadida, sest mul ei ole siin ei parda ega panni!“

„Küll-ikka!“ hüüdis Loll-Hans rõõmsalt. „Siin on mul tulihää keedunõu!“ ja sääljuures tõmbas ta välja vana puukinga ning pani varese keset sinna sisse.

„Seda jätkub terveks sööminguks!“ arvas kuningatütar. „Aga kust me kastet sinna juure saame?“

„See on mul taskus!“ ütles Loll-Hans naljatades. „Mul on toda niipalju, et väga kiksi ei tarvitse olla!“ ja sääljuures raputas ta nautuke muda taskust.

„See meeldib mulle!“ ütles kuningatütar, „sina ometi mõistad vastata, mõistad kõnelda, ja sinu tõstan ma oma abikaasaks! Aga kas tead ka, et iga sõna, mis me ütleme või oleme öelnud, kirja pannakse ja homme ajalehte tuleb? Iga akna juures, näe, seisab kolm kirjutajat ja pääleselle veel linnavanem, ja tema on kõigepahem, sest ta ei kuule hästi!“ Seda ütles ta ainult, et teda kartma panna. Ja kõik kirjutajad maersid ja tegid põrandale tindipläraka.

„Ah need härrad säääl!“ ütles Loll-Hans, „Siis pean linnavanemale juba kõigeparemat kinkima, mis mul on!“ Nende sõnadega pööris ta oma taskud ümber ja viskas talle kõik muda otse vastu silmi.

„Sa mõistsid end hästi aidata!“ ütles kuningatütar. „Seda ei oleks ma teha tihanud! Aga ma õin seda vast veel!“

Ja nii sai siis Loll-Hans kuningaks,

sai proua ja krooni ja istus oma troonil, ning kõik selle loo võtsime linnavanema lehest, — mida küll just igakord ei või usaldada.

Anderseni muinasjutustest A. Haava.

PISUT PÄÄMURDMIST.

Kui pikk on Pika Hermannilipuvarras?

Seisin korra tuttavaga Tallinna Toompeal ja vaatasin Pika Hermannilipuvarras poole.

„Kui pikk peaks küll see varras olema, mille otsas nüüd Eesti lipp lehvib?“ küsisin.

„Seda ma praegu ei tea,“ vastas tuttav, „aga seda võib kergesti välja arvata, nagu vanasti keegi kooliõpetaja Tallinna kubernerile ilma mõõtmata välja arvas. Kas olete seda kuulnud?“

„Ei! Kuidas see oli?“

„Noh, siis jutustan:

Laevastik admiraliga jõudis Tallinna alla. Kuberner käskis laevastiku tervituseks lipu Pika Hermannilipuvarras. Ise läks kuberner, kaasas laste kooliõpetaja, 6 jala pik-

kune noormees, Pika Hermannilipuvarras otsa merd vaatama.

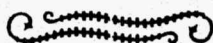
Lipuvarras vaadates ütles koolitaja kubernerile: „Näe, tigu lipuvarras. Vist tahab varda otsa ronida. Räägitakse, et tigu päeva jooksul kolm jalga edasi jõuab, öösel aga kaks tagasi langeb. See on muidugi tühi jutt, aga iseloomulik ometi!“

„Millal jõuaks niisugusel puhul tigu varda otsa? Vaja pärast varras maha võtta ja lasta järele mõõta!“ arvas kuberner.

„Ilmaaegu. Seda võin ilma varda maha võtmata ja varda mõõtmata ütelda!“

Koolitaja mõtles natuke. Siis ütles kubernerile varda pikkuse. Kuberner laskis pärast varda ära mõõta. Koolitaja seletus oli õige.

Kuidas võib endist ja praeguse lipuvarras pikkust ära määrata?

Sissejuhatus maleülesande kokkusäädmise teoriasse.

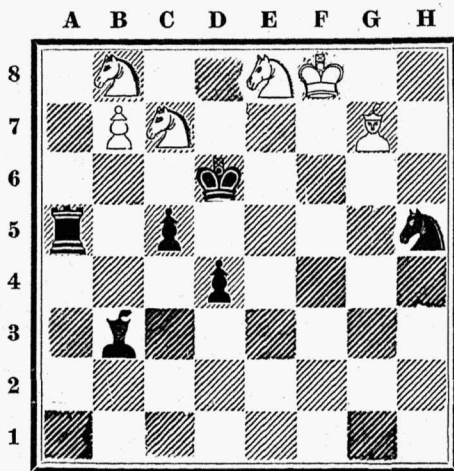
Kaugelt mitte igat maleseisu, millega on kättesaadav matt teatud käikude arvuga, võib ülesandeks ehk probleemiks nimetada. Korrektselt kokkusäetud maleülesandes peetakse silmas järgmisi tüldiselt tähelepandavaid reeglid.

I. Mattseis peab olema vähemalt ühes variandis „puhas“. Seisu nimetatakse „puhaks“, kui ruudu, mis kokku puutuvad selle ruuduga, kus must kuningas asub, temale ainult ühte viisi ligipääsemataks tehtud on.

Toome paar näidet:

I näide.

Mustad.

Valged.

Valged: K f8, O g7, R b8, c7 ja e8 S b7.
Mustad: K d6, V a5, O b3, R h5, S c5 ja d4.

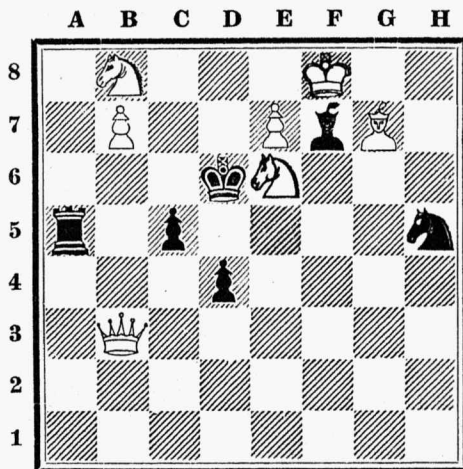
Ülaltoodud mattseis on täitsa puhas: valge ratsamees c7 suleb mustale kuningale juurepääsu d5 ja e6 ruutudele, valge ratsamees b8 — c6 ja d7 ruutudele, valge kuningas — e7 ruudule, valge ratsamees e8 — c7 ruudule, e5 ruudule tungitakse valge odamehe g7 poolt kallale, c5 ruudul asub must jalamees.

See mattseis on kättesaadav alljärgneva A. Burmeisteri probleemi päävariandis.

Ülesanne.

Kokku säädnud A. Burmeister.

Mustad.

Valged.

Valged: K f8, L b3, O g7, R b8 ja e6, S b7 ja e7.

Mustad: K d6, V a5, O f7, R h5, S c5 ja d4.

Valged algavad ja annavad matt k a h e sammuga.

See ülesanne, mis Berliini rahvusvahelisel turniiril II auhinna sai, on võetud autori raamatust „Malemängu õpperaamat“. Lahendus on:

1. R e6 — c7, O f7 : b3,
2. e7 — e8 saab ratsameheks ja annab matt.

(Järgneb.)